

Registratiedatum: 28/11/2011
Behandelend afdeling
Afgehandeld door/op:

Integraal Toezicht Jeugdzaken
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 19201 3501 DE Utrecht

Gemeente Woerden
t.a.v. de raadsgriffier
Postbus 45
3440 AA WOERDEN

C20605

28 NOV. 2011

Raad

Beh. Ambt.:
Streefdat.:
Afschr.: SL // Bfw
B.V.O.:

Bezoekadres:
Sint Jacobsstraat 61
3511 BP Utrecht
T 030 230 52 88
F 030 230 52 00
www.jeugdinspecties.nl

Inlichtingen bij
Christine van Utert
030-230 52 94

Ons kenmerk
ITJ/3091392

Bijlagen
1

Uw kenmerk

Datum november 2011
Betreft ITJ-rapport *Vechten tegen de bierkaai?*

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij bied ik u het rapport *Vechten tegen de Bierkaai? Voorkomen en verminderen van alcoholgebruik onder jongeren* aan. Dit overallrapport bevat de rode draad in de uitkomsten van de onderzoeken die Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ) de afgelopen tijd in vier gemeenten heeft uitgevoerd naar de kwaliteit van de samenwerking rondom het voorkomen en verminderen van alcoholgebruik onder jongeren. Het betreft de gemeenten Helmond, Gemert-Bakel, Rijssen-Holt en Enschede.

U ontvangt het rapport *Vechten tegen de bierkaai?* omdat ITJ dit niet alleen van belang acht voor de betrokken vier gemeenten, maar ook voor alle andere lokale bestuurders en voor professionals die zich bezighouden met de problematiek van alcoholgebruik onder jongeren.

Tijdens de onderzoeken werd namelijk duidelijk dat verschillende knelpunten en aanbevelingen een algemeen karakter hebben. De belangrijkste knelpunten en aanbevelingen worden in dit overallrapport benoemd. De vier belangrijkste kansen voor een effectieve aanpak zijn:

- Deel de signalen over alcoholgebruik en pak misbruik direct en snel aan.
- Zet activiteiten in op meerdere fronten en met medewerking van meerdere partijen (integrale aanpak).
- Pak de regierol steviger op.
- Betrek de jongeren zelf en hun ouders bij de aanpak.

De wethouders van de onderzochte gemeenten hebben gezegd aan de hand van de uitkomsten van het onderzoek verbeteringen door te voeren en acties daartoe in gang te zetten. ITJ volgt gedurende een met de gemeente afgesproken periode de uitvoering van deze acties.

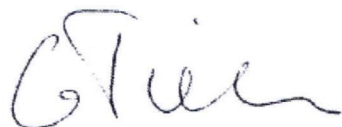
Ons kenmerk
ITJ/3091392

Het rapport bevat naast aanbevelingen op lokaal niveau, ook aandachtspunten die moeilijk op dat niveau kunnen worden opgelost en landelijke inspanning verlangen. Dit betreft drie punten:

- In de landelijke nota gezondheidsbeleid *Gezondheid dichtbij* geeft het kabinet aan in te zetten op het terugdringen van riskant en problematisch alcoholgebruik onder jongeren. ITJ heeft de minister en staatssecretaris van VWS gevraagd dit beleidsvoornemen concreet verder uit te werken.
- ITJ heeft aandacht gevraagd voor aanvullend beleid omtrent alcoholreclame en -sponsoring gericht op activiteiten en evenementen waar veel jongeren aan deelnemen.
- Alcoholverkoop is toegestaan aan jongeren vanaf 16 jaar. ITJ vraagt aandacht voor het verhogen van deze leeftijdsgrens naar 18 jaar.

ITJ hoopt dat het rapport de gemeenten, professionals en organisaties stimuleert een effectieve samenwerking te zoeken om alcoholgebruik onder jongeren aan te pakken en te voorkomen dan wel te verminderen.

Hoogachtend,
Hoofdinspecteur Inspectie Jeugdzorg

mw. drs. G.E.M. Tielen
Voorzitter Stuurgroep Integraal Toezicht Jeugdzaken

Integraal Toezicht Jeugdzaken
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Vechten tegen de bierkaai?

Voorkomen en verminderen van alcoholgebruik onder jongeren

Vechten tegen de bierkaai?

Voorkomen en verminderen van alcoholgebruik onder jongeren

Onderzoek Integraal Toezicht Jeugdzaken

Utrecht: oktober 2011

Samenvatting

Jongeren in Nederland drinken te jong, te veel en te vaak. Drinken wordt hen erg makkelijk gemaakt. Drank is overal verkrijgbaar en ook als je nog geen zestien bent, is het meestal geen probleem eraan te komen. Een groot deel van de ouders kijkt de andere kant op, heeft geen bezwaar of weet niet hoe ze 'nee' moeten zeggen. Bovendien is drinken stoer; als je drinkt hoor je erbij. En iederéén drinkt toch?

De laatste jaren is breed het besef doorgedrongen dat jongeren en drank slecht samengaan. Het zichtbare bewijs daarvan zijn dronken jongeren die overlast veroorzaken op straat. Minder zichtbaar, maar niet minder ernstig, is de schade die alcohol aanricht in jeugdige hersenen. Ook wijst onderzoek uit hoezeer alcoholgebruik op jonge leeftijd sociale en maatschappelijke participatie beïnvloedt, nu en later.

De landelijke overheid heeft beleid en regelgeving ontwikkeld om alcoholgebruik onder jongeren tegen te gaan. Het is aan de gemeenten om dit beleid op lokaal niveau uit te werken en uit te voeren. Enerzijds omdat zij wettelijk de verantwoordelijkheid hebben voor rust en veiligheid op straat. Anderzijds omdat gemeenten mogen worden verondersteld vanuit hun verantwoordelijkheid voor de volksgezondheid en jeugdbeleid zich druk te maken over de gezondheid van de jongeren binnen de gemeentegrenzen. Integraal Toezicht Jeugdzaken onderzocht in vier gemeenten hoe het beleid wordt uitgevoerd en wat het oplevert. Daarbij kwam een aantal vergelijkbare knelpunten aan het licht:

- Betrokken instellingen en gemeenten hebben weinig zicht op de groep jongeren die regelmatig drinken. Wie zijn ze? Waar drinken ze? Wanneer en hoeveel precies? Kennis en gegevens zijn weliswaar voorhanden, maar worden onvoldoende gedeeld en ingezet om richting te geven aan het beleid.
- Gemeenten richten zich met hun aanpak voornamelijk op het voorkomen en terugdringen van overlast en algemene voorlichting op lokaal niveau. Hierdoor blijft een groot deel van de doelgroep (de jongeren die wel drinken maar geen overlast geven) buiten beeld. Een integraal alcoholbeleid, waarbij ook handhavende, regelgevende en signalerende maatregelen zijn opgenomen, is nog niet vanzelfsprekend.
- De gemeenten kunnen de regie over de aanpak om jongeren minder te laten drinken, steviger in handen nemen. Nu blijven initiatieven versnipperd, wordt in de gemeenten onvoldoende geëvalueerd en bijgestuurd op basis van resultaten en is van een structurele interne afstemming tussen de verschillende gemeentelijke beleidsterreinen nog geen sprake.

Een integrale aanpak is een voorwaarde voor succes. Hoe beter een gemeente erin slaagt alle betrokken partijen te laten samenwerken, hoe groter de kans op het terugdringen van alcoholgebruik onder jongeren. Professionals, alcoholverstrekkers en scholen zijn vaak de eerste partijen waaraan gedacht wordt, maar ook ouders en jongeren zelf moeten een belangrijke stem hebben in de uitvoering van het beleid. Daarnaast blijkt het essentieel om alle aspecten van het alcoholgebruik aan te pakken, zoals de economische belangen, het gezondheidsaspect en de overlast op straat. Elk terrein vraagt om een eigen, specifieke benadering, maar wel door samenwerkende partijen en met maatregelen die elkaar versterken.

Waar alle partijen samenwerken aan een gemeenschappelijk vastgesteld doel, hun kennis en ervaring delen en geregeld stilstaan bij de bereikte resultaten om de aanpak zo nodig bij te stellen, is de kans op succes het grootst.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	4
2 Jongeren en drank	8
3 Knelpunten in de lokale aanpak	14
4 Kansen voor een effectieve aanpak	20

1

Inleiding

Explosie aantal comazuipers

Happy hour lijkt wel een kindercreche

Nederlandse jongeren zijn Europa's grootste drinkers

Alcohol kopen blijkt kinderspel

Zomaar een greep uit recente krantenkoppen. Nederlandse jongeren drinken. En dat doen ze te vroeg, te veel en te vaak.

Nederlandse jongeren beginnen al op jonge leeftijd met het drinken van alcohol, zo blijkt uit onderzoek. Bijna een derde van de leerlingen uit groep 8 van de basisschool heeft al alcohol gedronken, jongens vaker dan meisjes. Tot en met hun zestiende gaat het zelfs om ruim twee van de drie jongeren.¹ Gemeten over de hele periode van het voortgezet onderwijs (12-18 jaar) is het aantal jongeren dat ooit heeft gedronken, gegroeid tot 79 procent van het totaal aantal leerlingen, ongeveer evenveel meisjes als jongens.²

Een deel van de Nederlandse jongeren drinkt niet alleen op jonge leeftijd, maar ook veel. Ruim een op de drie (36%) scholieren van het voortgezet onderwijs drinkt wel eens vijf glazen of meer bij één gelegenheid ('binge drinken').³ In 2010 werden 684 jongeren in het ziekenhuis opgenomen met een acute alcoholvergiftiging; een toename van 37 procent ten opzichte van 2009. In 2009 was de situatie al 48 procent verslechterd vergeleken met het jaar daarvoor.⁴

Ook drinken Nederlandse jongeren vaak meerdere keren per week. Hierbij vallen vooral de oudere jongens op. Van de zestienjarige jongens die de afgelopen maand hadden gedronken, had 23 procent dit in deze maand vaker dan tien keer gedaan, tegenover tien procent van de meisjes.⁵

¹ S. van Dorsselaer e.a., *Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland*. HBSC 2009, Trimbos-instituut, Utrecht 2010.

² K. Monshouwer e.a., *Jeugd en riskant gedrag 2007, kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren*. Trimbos-instituut, Utrecht 2008.

³ K. Monshouwer e.a., *Jeugd en riskant gedrag 2007, kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren*. Trimbos-instituut, Utrecht 2008.

⁴ NSCK, RDGG, STAP, TNO en UT, *Alcoholtoxicaties bij jongeren in Nederland, een onderzoek bij kinderafdelingen in Nederlandse ziekenhuizen*. Mei 2011, cijfers van 2007, 2008, 2009 en 2010.

⁵ K. Monshouwer e.a., *Jeugd en riskant gedrag 2007, kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren*. Trimbos-instituut, Utrecht 2008.

Steeds meer dringt het besef door dat we te maken hebben met een ernstig probleem. Het overmatig drankgebruik van jongeren leidt tot gezondheidsschade, sociale problemen en maatschappelijke overlast.

Gezondheidsschade en sociale problemen

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat jongeren, met een nog niet volgroeid lichaam, kwetsbaarder zijn voor de gevolgen van alcoholgebruik dan volwassenen. Alcohol verstoort de hersenontwikkeling van de puber en adolescent, wat een negatieve invloed kan hebben op de persoonlijke en sociale ontwikkeling. Dat kan leiden tot huiselijk geweld, relatieproblemen en problemen op school of op het werk. Ook kan (overmatig) alcoholgebruik leiden tot onverantwoord en risicovol gedrag met (verkeers)ongevallen als gevolg. Het gebruik van alcohol over een langere periode verhoogt het risico op verschillende soorten kanker, maag- en leveraandoeningen en op hart- en vaatziekten. Ook leidt drinken op jonge leeftijd tot een grotere kans op levenslange verslaving.

Maatschappelijke overlast

Overmatig alcoholgebruik leidt regelmatig tot overlast in de publieke ruimte. Een 'borrel te veel' leidt nogal eens tot vernielingen, mishandelingen en vechtpartijen. Dit brengt veel schade aan materiaal en mensen met zich mee, maar het zorgt ook voor onveiligheidsgevoelens bij burgers. Rondhangende jongeren die duidelijk onder invloed van alcohol zijn, worden als bedreigend ervaren. Regulering hiervan vraagt veel inzet en aandacht van politie en justitie. Ook verslaving aan alcohol leidt, naast gezondheidsproblemen, tot veel maatschappelijke overlast.

De gevolgen van het alcoholgebruik onder jongeren zijn ernstig en de noodzaak om dit probleem aan te pakken is groot. De overheid heeft hierin een taak als het gaat om wet- en regelgeving en het inzetten van beleid- en stimuleringsmaatregelen op landelijk niveau. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft in de preventienota 2007-2010 *Kiezen voor gezond leven*⁶ schadelijk alcoholgebruik onder jongeren aangewezen als een van de vijf landelijke prioriteiten op het gebied van collectieve preventie. In de in mei 2011 gepresenteerde landelijke nota gezondheidsbeleid *Gezondheid dichtbij*⁷, geeft het kabinet

⁶ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Preventienota: *Kiezen voor gezond leven, 2007-2010*. Den Haag, december 2006.

⁷ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Landelijke nota gezondheidsbeleid: *Gezondheid dichtbij*. Den Haag, mei 2011.

aan dat riskant en problematisch middelengebruik onder de jeugd één van de drie thema's is die speciaal aandacht zal krijgen. Verslavingsrisico's ten gevolge van het gebruik van alcohol, tabak en drugs onder jeugdigen wil het kabinet samenhangend aanpakken. In juni 2011 heeft de Tweede Kamer bovendien ingestemd met een wijziging in de Drank- en Horecawet. Jongeren onder de zestien kunnen in de toekomst een boete krijgen wanneer ze in de publieke ruimte of in een horeca-establisement met alcohol in hun bezit worden aangetroffen. Naast de landelijke aanpak hebben gemeenten, vanuit hun verantwoordelijkheid voor de openbare orde, volksgezondheid en jeugdbeleid, een zelfstandige taak om het alcoholgebruik onder jongeren te voorkomen en te verminderen. Om gemeenten te ondersteunen bij het vertalen van het landelijk beleid naar uitvoering op lokaal niveau is in opdracht van het ministerie de *Handreiking Gezonde Gemeente* (themadeel alcoholgebruik) ontwikkeld.⁸ De Handreiking geeft de gemeente en lokale partnerorganisaties handvatten om het alcoholprobleem onder jongeren terug te dringen.

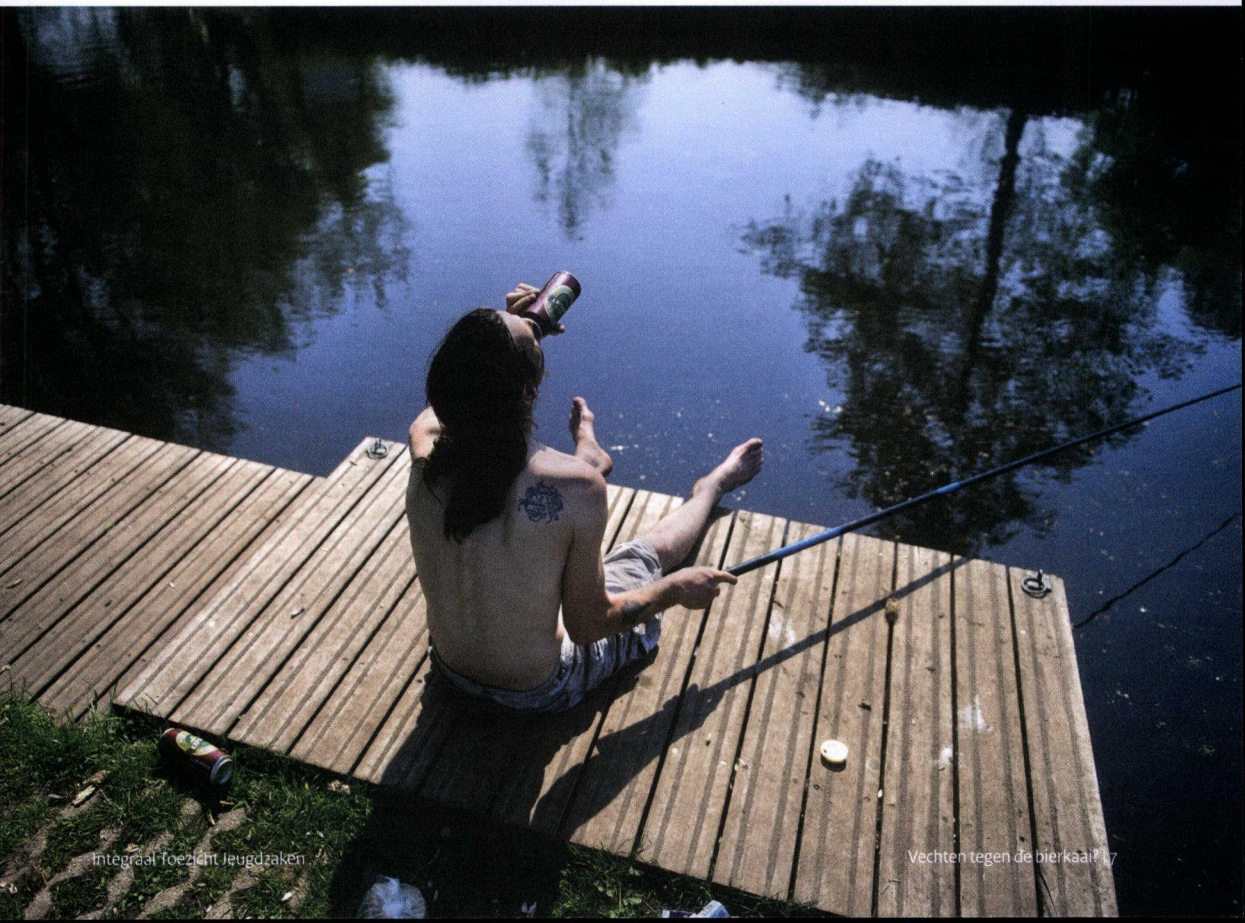
In 2010-2011 onderzocht Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ) in vier gemeenten in Twente (Enschede en Rijssen-Holtten) en Brabant (Helmond en Gemert-Bakel) of de gemeenten er samen met de lokale partijen in slagen het alcoholgebruik onder jongeren tot achttien jaar terug te dringen. ITJ trof voorbeelden van geslaagde maatregelen aan, maar uit de onderzoeken kwam ook een aantal knelpunten naar voren. Van elk onderzoek is door ITJ een rapport opgesteld voor de betreffende gemeente. Met dit overall-rapport wil ITJ de bevindingen met een meer algemeen karakter onder de aandacht brengen. Deze bevindingen zijn ook relevant voor andere bestuurders, organisaties en professionals. Het rapport sluit af met enkele aanbevelingen aan gemeenten, professionals, de rijksoverheid en aan alle partijen die instrumenten willen inzetten om het alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen.

⁸ De *Handreiking Gezonde Gemeente* is een product van onder andere STIVORO, Voedingscentrum, NISB, Trimbos-instituut, Pharos, Rutgers WPF, Soa Aids Nederland, Schorer, STAP, de Voedsel- en Warenautoriteit en het RIVM Centrum Gezond Leven. Het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL) coördineert het traject.

Werkwijze

De volgende onderzoeksinstrumenten zijn tijdens de onderzoeken in de vier gemeenten ingezet:

- *Deskresearch* naar beleidsplannen, uitvoeringsplannen, jaarverslagen en regionale onderzoeken.
- *Interactive voting system (IVS)*: stemkastjesonderzoek onder leerlingen van middelbare scholen.
- *Mondelinge interviews* met medewerkers van gemeente, de GGD, de verslavingzorg, welzijnsinstellingen, jongerencentra, de politie en scholen voor voortgezet onderwijs.
- *Telefonische interviews* met huisartsen, ziekenhuizen en alcoholverstrekkers zoals supermarkten, slijterijen, horeca en sportverenigingen.
- *Oudergesprekken* over het alcoholgebruik van hun kinderen en hun eigen standpunten over drankgebruik onder jongeren.
- *Versnellingskamer (Group Decision Room of GDR)*. Deelnemers namen kennis van de eerste bevindingen uit het onderzoek. Daarna bedachten ze oplossingsrichtingen voor de korte en lange termijn om het alcoholgebruik onder jongeren te verminderen of te voorkomen.

2

Jongeren en drank

De onderzochte gemeenten worstelen met de complexiteit van het probleem: drinken heeft veel facetten en de partijen die nodig zijn voor een integrale aanpak hebben verschillende belangen. De culturele verankering, de geringe motivatie van de jongeren zelf, de economische belangen; het is vaak makkelijker om wel, dan om niet te drinken. Daar komt nog bij dat het probleem zich afspeelt op meerdere niveaus. Ten eerste de samenleving waarin onder meer de verkrijgbaarheid van drank en de regulering daarvan een rol speelt, maar ook de reactie op het jeugdige drankgebruik door organisaties zoals scholen, gezondheidszorg, sportclubs, alcoholverstrekkers en dergelijke. Ten tweede het gezin en de directe omgeving (familieleden en vrienden) die de opvoeding en de waarden en opvattingen over drinken bepalen. Het derde niveau is dat van de jongere zelf: zijn karakter en de manier waarop hij omgaat met de invloeden vanuit de andere twee niveaus (opvoeding, groepsdrang, wetgeving, dwingende reclame). Geen wonder dat gemeenten, betrokken organisaties en ouders regelmatig het gevoel hebben dat het vechten tegen de bierkaai is.

Drinken is normaal

‘Alcohol is een algemeen geaccepteerd genotmiddel, het wordt daarmee onderschat.’

‘Iedere gelegenheid wordt aangegrepen om te vieren en alcohol hoort daarbij.’

Professional

Landelijk is het beeld duidelijk en in de onderzochte gemeenten is het niet anders: drinken is algemeen geaccepteerd. Het heeft dan ook een duidelijke sociale functie: samen wat drinken verbindt en verbreedert. Iedereen drinkt en vele gelegenheden worden aangegrepen om de glazen op tafel te zetten. Op het werk wordt het einde van de week gevierd met een ‘vrijmibo’. Er is geen evenement zonder biertap. Het einde van het schooljaar gaat gepaard met reeksen vakantie- en eindexamenfeesten. Daarbij komt dat in de regio’s waarin de onderzochte gemeenten zijn gelegen, drinken in de cultuur zit verweven. Bij drie van de vier onderzochte gemeenten wordt – weinig verrassend – carnaval genoemd als evenement waarbij veel alcohol wordt geschonken.

Geen alcohol meer in het jongerencentrum van Rijssen

Jongerencentrum Pand 11 in Rijssen is overgestapt op fris en schenkt geen alcohol meer. De toeloop is er niet minder door. De organisatie vindt het alcoholgebruik onder jongeren een groot maatschappelijk probleem en kiest bewust voor alcoholvrije activiteiten voor jongeren. Het succes is voor een groot deel te danken aan de overtuiging en volharding van de medewerkers.

Wat zeggen jongeren zelf over hun drankgebruik?

ITJ voerde in de onderzochte gemeenten zogenoemde stemkastjes- onderzoeken of interactive voting system (IVS) uit. In totaal ging het in de vier gemeenten om 685 brugklassers en leerlingen van klas 4/5 van vmbo en havo. Jongeren van gemiddeld twaalf-dertien en zestien-zeventien jaar werden ondervraagd over hun drankgebruik. Bijna 65 procent van alle ondervraagde jongeren geeft aan (wel eens) alcohol te drinken. Drinken neemt toe met het stijgen van de leeftijd: in klas 4/5 drinkt ongeveer 90 procent van de ondervraagde jongeren, onder de eersteklassers is dit ruim 40 procent. Wanneer jongeren in de brugklas alcohol drinken gaat het nog niet om grote hoeveelheden: 1 tot 3 glazen per week. De jongeren uit klas 4/5 drinken daarentegen vaak meer dan 8 glazen in de week.

Drinken is stoer

‘Je kunt als ouder niet op tegen de druk van de vriendengroep. Ik heb gezegd: “Je krijgt 5000 euro als je tot je 18^e niet rookt of drinkt.” Nou, dat is niet gelukt!’

Ouder

Drinken wordt door jongeren gezien als stoer en goed voor je imago. Je hoort erbij als je drinkt, je bent een watje als je dat niet doet. Drankproducenten spelen met hun marketing op dat imago in door het stoere karakter van alcohol te benadrukken. Groepsdruk is voor jongeren een zeer belangrijke reden om te (gaan) drinken. Een jongere wil niet anders zijn of zich anders gedragen dan zijn vrienden, wil erbij horen en als de rest drinkt, drinkt hij dus ook: hij durft of wil geen nee zeggen. Daarnaast merken veel jongeren dat alcohol hen losser maakt en dat ze daardoor gemakkelijker contact maken met anderen.

Een ander geluid laten horen

De regionale organisatie 'Laat je niet flessen!' ontwikkelde posters en een tv-commercial als tegenwicht voor de beeldvorming vanuit de alcoholproducenten. Verslavingszorginstelling Tactus zette *peereducation* op: jongeren geven voorlichting aan jongeren over alcoholgebruik.

Ouders zijn coulant

'De ouder die denkt dat hij zijn kind wel een glaasje kan laten meedrinken, omdat zoon- of dochterlief op die manier binnenshuis verantwoord leert omgaan met alcohol, maakt een fout.

Als een kind eenmaal gedronken heeft, staat de deur wagenwijd open om met vrienden nog meer te drinken.'

Dr. Van der Lely, arts alcoholpoli Delft

Veel ouders vinden het geen probleem dat hun kinderen alcohol gebruiken, zeker niet als ze wat ouder zijn. Zelf drinken ze ook, dus waarom zouden ze het hun kinderen verbieden? Het merendeel van de jongeren in de eerste klas van de middelbare school dat alcohol drinkt, drinkt thuis of bij vrienden. Als jongeren ouder worden, gaan ze ook steeds vaker alcohol gebruiken in uitgaansgelegenheden of in een (drank)keet, een schuur of garage waar ze in eigen beheer alcohol schenken. Uit onderzoek van de Universiteit Twente, *Happy Fris?!*, blijkt echter dat veel ouders onderschatten hoeveel hun kind drinkt. Deze onderschatting begint al als het kind 13 jaar is en neemt toe naarmate het kind ouder wordt. Daarbij gaat het zowel om het wekelijkse aantal glazen als om de frequentie van het binge drinken.⁹ Deze onjuiste inschatting geeft ouders minder reden om de jongeren aan te spreken op hun alcoholgebruik.

Ongeveer 30 procent van de brugklassers mag alcohol drinken van de ouders, zo blijkt uit het IVS in de onderzochte gemeenten. In de klassen vier en vijf is dit percentage gestegen naar ruim 90 procent. Overigens houdt een flink deel van de brugklassers zich niet aan het verbod van hun ouders en drinkt tóch alcohol. Als ouders het drinken al verbieden, geven ze soms een dubbele boodschap af: bij feestelijke gelegenheden zoals Kerst en Oud en Nieuw schenken ze hun kinderen zelf een glas in. Ook zijn veel ouders geneigd een oogje toe te knijpen als hun zoon of dochter aangeschoten of

⁹ J. Gosselt, M. Pieterse, J. van Hoof, *Happy Fris?! Twentse ouders en hun kinderen over alcoholgebruik*. Enschede: Universiteit Twente, 2010.

dronken thuiskomt. De opvoedingsstijl speelt hierin een rol. Ouders willen het gezellig houden en vinden het lastig om alcohol te verbieden of grenzen te stellen. Veelal verbinden ouders geen consequenties aan het overtreden van regels.

Ouders kijken waar hun kinderen uitgaan in Gemert-Bakel

In Gemert-Bakel nodigde de gemeente alle jongeren van 10 tot 16 jaar en hun ouders uit voor de manifestatie veilig uitgaan. Het evenement was voor de jeugd en ook hun ouders een kans om eens te zien welke partijen er allemaal werken aan veilig uitgaan in Gemert-Bakel.

En wat zij precies doen om de veiligheid te waarborgen.

Op het programma: een alcoholvrije disco, een infoplein, een horecakennisquiz en rondleidingen door de discotheek.

ITJ heeft in de betrokken gemeenten de jongeren ook gevraagd wat hen zou bewegen om minder te gaan drinken. Ouders blijken wel degelijk invloed te hebben, hoewel die met het klimmen van de jaren afneemt.

Dat blijkt ook uit onderzoek dat het IVO uitvoerde in opdracht van het Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie.¹⁰ Veel jongeren geven in het IVS zelf aan dat ze geen problemen met hun ouders willen krijgen en dat ruzie een reden zou zijn om hun drinkgedrag te veranderen. Ook problemen met de politie is een reden om te minderen. Opmerkelijk veel jongeren, zowel jongens als meisjes, geven aan dat dik worden een reden zou zijn om niet of minder te gaan drinken.

Ruzie met ouders? Dan minder drank.

Van de eersteklassers zegt zo'n 30 procent te mogen drinken van de ouders. Ruim tweederde van de brugklassers mag dus niet drinken van de ouders. Bijna een derde deel houdt zich niet aan de regels van de ouders en drinkt toch alcohol. De vierde- en vijfdeklassers mogen in ruim 90 procent van de gevallen van hun ouders drinken. Ruim 40 procent van de ouderejaars geeft aan dat volgens hen de ouders het geen probleem vinden als ze aangeschoten thuiskomen. Mochten ze echt dronken thuiskomen, dan denkt bijna 20 procent dat hun ouders dat niet erg vinden. Anders gezegd: een op de vijf jongeren schat in dronken thuis te mogen komen zonder daar problemen met ouders mee te krijgen.

Op de vraag of vierde- en vijfdeklassers minder zouden gaan drinken als hun ouders aangeven dat ze te veel alcohol gebruiken, zegt maar een kwart dat ze zouden minderen. Toch geven zowel de brugklassers als de vierde- en vijfdeklassers aan dat problemen met ouders en politie een reden is om minder te (gaan) drinken. Vrienden hebben een iets grotere invloed: in bijna 30 procent van de gevallen zouden jongeren iets doen aan hun alcoholinname als vrienden vinden dat ze te veel alcohol drinken.

Weinig weerhoudt jongeren om drank te kopen

'Eén manier om alcoholgebruik tegen te gaan bestaat helaas niet, maar in elk geval zou iets gedaan moeten worden aan de makkelijke verkrijgbaarheid. Zolang dat blijft, is het vechten tegen de bierkaai.'

Professional

De beschikbaarheid van alcohol is een belangrijke voorspeller voor het alcoholgebruik onder jongeren. Uit de onderzoeken in de betrokken

¹⁰ R. Vet, R. van den Eijnden, *Het gebruik van alcohol door jongeren en de rol van ouders: resultaten van twee metingen*. Rotterdam: IVO; 2007.

gemeenten blijkt dat de verkrijgbaarheid van alcohol voor jongeren geen enkel probleem is.

Jongeren hebben vrij veel geld te besteden, alcohol is relatief goedkoop en op de plekken waar ze komen, ligt het vaak voor het grijpen.

Onderzoek van de Universiteit Twente laat zien dat minderjarigen die opdracht krijgen om alcohol te kopen, daar altijd in slagen.¹¹ De meeste jongeren proberen de drank te kopen in de supermarkt. Verder kochten ze vooral in cafetaria's en slijterijen. In tweederde van alle aankoop-pogingen werd hun geen strobreed in de weg gelegd. Uit een nalevings-onderzoek van de Universiteit Twente in de regio Brabant (2007) blijkt dat verkooppunten zich niet houden aan de Drank- en Horecawet.

De naleving bij supermarkten stijgt elk jaar langzaam, maar de sportkantines en horeca blijven achter.¹²

De verstrekkers – supermarkten, slijterijen, horeca, sportverenigingen – geven in de onderzochte gemeenten voor het overgrote deel aan zich goed aan de regels te houden. Ze wijzen wel op de andere verstrekkers die dat niet zouden doen: de horeca wijst naar de sportkantines, sportverenigingen en horeca wijzen naar hokken en keten, waar goedkoop alcohol wordt geschonken. Ouders en politie zouden hierop onvoldoende toezicht houden. Ook de ruime openingstijden van de horeca baren sommigen zorgen. Jongeren kunnen tot laat in de nacht alcohol blijven drinken en de gelegenheden waar het eigenlijk niet mogelijk moet zijn om binnen te komen onder de 16 jaar blijken in de praktijk geen waterdicht deurbeleid te voeren. Daarnaast is ook thuis alcohol in ruime mate aanwezig.

Bier duurder dan fris

Jongeren centrum De Bunker in Gemert-Bakel voert een prijsdifferentiatiebeleid: fris is goedkoper dan bier. Bovendien wordt op avonden waar vooral jongere jeugd komt, tot tien uur geen alcohol geschonken.

Ook wordt er streng gecontroleerd op leeftijd.

¹¹ J. van Hoof, J. Gosselt en N. Baas, *Beschikbaarheid van alcohol voor jongeren onder de 16*. Minutenwerk. Enschede, Universiteit Twente, 2011.

¹² J. Gosselt, J. van Hoof, M. de Jonge, *Alcohol en jongeren in Zuid-Oost Brabant. Effectmetingen nalevingsonderzoek en effectmetingen draagvlakonderzoek*. Enschede, Universiteit Twente, 2010.

3

Knelpunten in de lokale aanpak

In alle onderzochte gemeenten wordt beleid gevoerd om het alcoholgebruik onder jongeren te voorkomen dan wel te verminderen. Het probleem is, zoals hiervoor wordt geschetst, ingewikkeld en heeft veel facetten en oorzaken. Een extra complicerende factor is het feit dat er voor de betrokken partijen verschillende belangen kunnen spelen. Voor gemeenten komt het bestrijden van overlast meestal op de eerste plaats; openbare dronkenschap, vernielingen en geweld op straat geven burgers een gevoel van onveiligheid en de gemeente een slechte naam. Voor welzijnsorganisaties, huisartsen en GGD is vooral de gezondheid van de jongeren belangrijk. De horeca, van cafés tot sportkantines, heeft nauwelijks direct belang bij het terugdringen van alcoholgebruik; sterker nog, ze hebben een economisch belang bij een grotere omzet. Deze uiteenlopende belangen zorgen ervoor dat het lastig is om vanuit één overkoepelende visie een integrale aanpak te ontwikkelen. Partijen die betrokken zijn bij de problematiek rond alcoholgebruik onder jongeren vormen, met andere woorden, onvoldoende een front. Soms ontbreken ook belangrijke partijen, zoals de alcoholverstrekkers, in het overleg.

ITJ concludeert dat in de onderzochte gemeenten de aanpak op drie punten tekortschiet.

Drinkende jongeren zijn nog onvoldoende in beeld

Gemeenten beschikken weliswaar over cijfers van drinkende jongeren, maar die zijn te weinig specifiek om het probleem voldoende zichtbaar en concreet te maken. Om het probleem aan te pakken moet precies in kaart gebracht worden op welke doelgroep het beleid zich moet richten: wie vallen er precies onder de risicogroep? Hoe groot is de groep jeugdige drinkers en waar komen ze vandaan? Wie zijn de jongeren die door hun drinkgedrag in de problemen komen? En hoe groot is de groep die regelmatig drinkt, maar waar (nog) geen problemen zichtbaar zijn zoals overlast of schooluitval?

Vele professionals komen in hun beroepspraktijk drinkende jongeren tegen: docenten en de jeugdarts of jeugdverpleegkundige op school, de jeugdagent, de jongerenwerker, de medewerker van de sportvereniging of de preventiemedewerkers van de verslavingszorg. En natuurlijk merken ook ouders, vrienden en burens het op als er alcohol gedronken wordt. Al deze partijen signaleren dus dat jongeren alcohol drinken. Ze weten vaak waar ze drinken, vaak ook hoeveel ze drinken en waarom ze drinken. Deze kennis komt nu nog niet samen.

Professionals delen deze informatie nog onvoldoende en bespreken het nauwelijks met elkaar in een overlegvorm. Vaak wordt door professionals bij alcoholproblemen van jongeren nog bilateraal, maar niet integraal naar een oplossing gezocht.

Daarbij komt dat het niet altijd duidelijk is wanneer betrokken partijen het alcoholgebruik onder jongeren als een probleem ervaren.

Wat 'normaal drinkgedrag' wordt gevonden, en wanneer een jongere wél een probleem gaat vormen, blijft onduidelijk. Er is dus nog onvoldoende overeenstemming over wanneer gemeenten en partijen in actie moeten komen. Gemeenten treden op als er sprake is van overlast, van zichtbare problemen waarop vanuit de samenleving reactie komt. Ook bij ernstige excessen, waarbij jongeren met een alcoholcoma in het ziekenhuis belanden, volgt er actie: gesprekken met de jongere en ouders en/of terugkoppeling naar de huisarts. Maar ook hier geldt: gegevens van politie, GGD of alcoholpoli's over deze drinkers, (jongeren die regelmatig vijf glazen of meer drinken of jongeren die onder de 16 jaar al drinken of comadrinkers) worden onvoldoende gedeeld of gebruikt voor actie of monitoring.

‘Ik heb een 13-jarige leerling in de klas van wie ik weet dat hij elke dag drinkt. Maar zijn resultaten zijn goed, dus ik zie geen aanleiding om in te grijpen.’

Docent op een middelbare school

Hoe kom je drinkende jongeren snel op het spoor?

Het partnership Vroegsignalering Alcohol (bestaande uit het Nederlands Huisartsengenootschap, CBO, IQ Healthcare van het UMC St Radboud, GGD Nederland en het Trimbos-instituut) heeft een protocol ontwikkeld voor alle professionals die te maken kunnen krijgen met problematisch drinkende jongeren. Dit protocol laat zien wie binnen de settings van school en vrije tijd jongeren met risicovol alcoholgebruik kan signaleren, waar je op moet letten, hoe je dit signaal met jongeren bespreekbaar kunt maken, wanneer doorverwijzing nodig is en hoe het vervolgbehandeltraject eruit ziet.

www.vroegsignaleringalcohol.nl

De aanpak is onvoldoende integraal

De aanpak van gemeenten en andere betrokken partijen beperkt zich met name tot het creëren van draagvlak en bewustwording door voorlichting en het voorkomen en bestrijden van overlast. Deze activiteiten zijn van belang en verdienen voortzetting, maar het lokale alcoholbeleid bestrijkt nog niet alle vijf pijlers zoals aangeven in de *Handreiking Gezonde Gemeente* (zie kader op pagina 18) en is daarmee onvoldoende integraal. De grootste groep drinkende jongeren – zij die geen overlast veroorzaken of in het ziekenhuis terecht komen met een alcoholvergiftiging – wordt vooral bereikt door activiteiten gericht op algemene voorlichting. Uit literatuur blijkt echter dat het effect daarvan klein is: het vergroot de kennis over alcohol, maar het leidt niet automatisch tot de gewenste verandering in gedrag.¹³

Ouders op de hoogte brengen in Enschede

Ook in Enschede werken OM, politie Twente, Tactus verslavingszorg en Halt Twente samen in het project ‘Alcoholhalt’. De leerstraf Alcoholhalt wordt aangeboden aan de jongere, maar ook aan de ouders om hen bewust te maken van de risico’s van alcoholgebruik op jeugdige leeftijd. Jongeren die onder invloed van alcohol een Halt-waardig delict begaan of jongeren onder de 16 jaar die in bezit zijn van alcohol kunnen door de politie verwezen worden naar Halt. Zodra een jongere door de politie

¹³ T.F. Babor, *Alcohol: No Ordinary Commodity: A summary of the book*. Addiction, 2003; P. Anderson, *Evidence for the effectiveness and cost-effectiveness of interventions to reduce alcohol-related harm*. World Health Organization (WHO), 2009.

is opgepakt, wordt hij of zij meegenomen naar het bureau, waar de ouders de jongeren kunnen ophalen. Tactus verzorgt in het kader van deze Halt-afdoening een training voor jongeren en hun ouders om hen bewust te maken van de gevolgen van (overmatig) alcoholgebruik.

Gemeenten pakken onvoldoende de regierol op lokaal niveau

Gemeenten vinden het niet altijd makkelijk om hun regierol op te pakken, terwijl de betrokken partijen in veel gevallen aangeven dat ze die rol wel van gemeenten verwachten of op prijs zouden stellen. Zonder regie slagen de partijen er niet in vanuit één visie aan een gemeenschappelijk doel te werken: het terugdringen van alcoholgebruik onder jongeren. In de huidige situatie is het onduidelijk welke resultaten bereikt worden en is er geen partij die stuurt op een integrale aanpak van alcoholgebruik waarbij afstemming en samenhang tussen de activiteiten centraal staan: de aanpak van overlast door drinkende jongeren, het verzorgen van educatie en voorlichtingsactiviteiten over alcoholgebruik, het signaleren van jeugdige en overmatige drinkers, het bestrijden van schooluitval of het verlies van werk door drinkgedrag en regelgeving en handhaving.

Jongeren betrekken bij beleid en aanpak

Helmond is actief op het gebied van jongerenparticipatie. Helmond JONG 2Gether (HJ2G) is een netwerk van jongeren tussen de 13 en 24 jaar. Zij komen regelmatig samen en adviseren de gemeente en organisaties gevraagd en ongevraagd over (beleids-)zaken die zij belangrijk vinden voor jongeren in Helmond, met als doel de stad interessanter te maken voor henzelf en andere jongeren. Beleidsmedewerkers van gemeente Helmond zijn verplicht om ieder beleidsonderwerp dat jongeren aangaat, HJ2G te laten passeren. Andersom zijn de beleidsmedewerkers verplicht ieder ongevraagd advies dat vanuit de jongeren wordt geopperd, serieus te nemen. HJ2G bracht ook advies uit over het werkplan van de alcoholmatigingsnota 'Katers Meppen'.

Handreiking Gezonde Gemeente: vijf pijlers

Het Trimbos-instituut heeft in samenwerking met verschillende partners voor de Handreiking Gezonde Gemeente het themadeel alcohol ontwikkeld. Kern van de Handreiking is een integrale aanpak van schadelijk alcoholgebruik.

Alcoholgebruik kan immers zowel gezondheidsschade als maatschappelijke schade veroorzaken. Vandaar dat een gemeentelijk alcoholbeleid naast welzijnsbelangen ook de openbare orde dient en daarmee de veiligheid van de burgers. Dit vraagt om een integrale benadering vanuit verschillende beleidsdisciplines binnen de gemeente. De vele beroepsgroepen en organisaties die zich bezighouden met jongeren, moeten goed samenwerken, wil hun aanpak van dit complexe probleem effect hebben.

Een effectieve aanpak richt zich op de verschillende factoren die het alcoholgebruik beïnvloeden: maatschappelijke norm, persoonlijke motivatie, beschikbaarheid van alcohol en toezicht. Om dit concreet te maken, kan een gemeente vijf pijlers inzetten, afhankelijk van de lokale situatie. Deze pijlers zijn:

- Inrichting van de fysieke omgeving
- Regelgeving en handhaving
- Voorlichting en educatie
- Signalering en advies
- Ondersteuning

De Handreiking geeft voorbeelden aan de hand waarvan gemeenten de vijf pijlers kunnen invullen met concrete maatregelen en activiteiten.
www.loketgezondleven.nl

ONDER DE 16
GEEN
ALCOHOL

-frisdrank €1,=

-limonade met €0,50
rozyntjes / smarties

koffie €1,=

thee €0,50

diverse koeken €0,50

4

Kansen voor een effectieve aanpak

Het alcoholgebruik onder jongeren kan en moet omlaag. Het door ITJ uitgevoerde onderzoek in vier gemeenten laat zien dat er daadwerkelijk kansen liggen om de aanpak bij het voorkomen en verminderen van het alcoholgebruik onder jongeren te verbeteren. Hiervoor staan al diverse voorbeelden van geslaagde maatregelen genoemd. In dit hoofdstuk doet ITJ een aantal concrete aanbevelingen voor gemeenten en voor alle andere partijen die zich inzetten voor een integrale aanpak.

Aanbevelingen op lokaal niveau

Deel de signalen over alcoholgebruik en pak misbruik direct en snel aan

Alle partijen die betrokken zijn bij alcoholgebruik onder jongeren vangen signalen op over het drinkgedrag van de jongeren.

Maar signalen worden veelal niet structureel bijgehouden, niet centraal gemeld (b.v. in een verwijsindex risicojongeren) en leiden dus onvoldoende tot gezamenlijke actie.

Spreek daarom met elkaar af wanneer, waar en hoe gemeld wordt en wie welke acties onderneemt. Vroegsignalering maakt het mogelijk om tijdig in te grijpen. Bovendien krijgen alle partijen meer zicht op de effectiviteit van hun aanpak als er concrete informatie voorhanden is. Individuele gevallen kunnen beter worden aangepakt en deze informatie biedt handvatten om gericht beleid te ontwikkelen of bij te stellen.

Zet activiteiten in op meerdere fronten en met medewerking van meerdere partijen (integrale aanpak)

Voor een beleid gericht op matiging van het alcoholgebruik onder jongeren zullen alle partijen die te maken hebben met het probleem moeten worden ingeschakeld: horeca, sportverenigingen, supermarkten en slijterijen, hulpverleningsorganisaties, verslavingszorginstellingen, welzijnsinstellingen, GGD, huisartsen, ziekenhuizen, scholen, politie, jongerencentra en wijkteams. Belangrijk is dat de verschillende partijen zich committeren aan de door gemeenten vastgelegde doelstelling.

Hanteer de *Handreiking Gezonde Gemeente* voor het ontwikkelen van integraal beleid dat gericht is op inrichting van de fysieke omgeving, regelgeving en handhaving, voorlichting en educatie, signalering en advies, en ondersteuning. Een integrale aanpak betekent ook verder kijken dan overlastgevers: juist de groep jongeren die regelmatig in het weekend meerdere drankjes drinkt, dient aandacht te krijgen. Hoe eerder er hulp wordt geboden, hoe groter het effect en hoe lager de kosten.

Bij een integrale aanpak moeten gemeenten ook de verkrijgbaarheid van alcohol voor jongeren moeilijker maken. In de onderzochte gemeenten is gebleken dat hier nog veel te winnen valt. Voor jongeren blijkt het eenvoudig te zijn om aan alcohol te komen.

Gemeenten kunnen hieraan werken door een scala aan maatregelen:

- regels stellen als het gaat om de verkoop van alcohol, zoals beperken van verkooptijden en -dagen en beperken van verkooppunten;
- hanteren van strikte sluitingstijden en een gerichte aanpak van drankketen. Samenwerking en afstemming hierin met de omliggende gemeenten (bijvoorbeeld in een regionaal samenwerkingsverband) voorkomt verschuiving van het probleem naar buurgemeenten;
- in het vergunningenbeleid bij evenementen eisen stellen als het gaat om het aantal punten waar water beschikbaar is. En het schenken van alcoholhoudende dranken verbieden waar het gaat om evenementen waar veel jeugd op afkomt of voorkomen dat jongeren onder de 16 jaar op dergelijke evenementen alcohol kunnen krijgen;
- geen alcoholreclame op gemeentelijke reclamedragers;
- stimuleren dat verkooppunten zoals sportkantines en jongerencentra alcohol duurder maken dan frisdrank.

De kracht van goede regelgeving zit echter niet alleen in het stellen van regels, maar minstens zozeer in de naleving en de handhaving ervan. De handhaving moet zichtbaar en voelbaar zijn, zowel voor de jongeren die alcohol willen kopen, als voor de alcoholverstrekkers die zich niet houden aan wettelijke verplichtingen of afspraken. De nieuwe Drank- en Horecawet biedt aanknopingspunten voor een strenger lokaal beleid.

Pak de regierol steviger op

Een stevige regierol van de gemeente is noodzakelijk om het aantal jongeren dat te veel, te vroeg en te vaak drinkt, terug te dringen. Uit het onderzoek in de vier gemeenten blijkt dat die rol door andere betrokken organisaties en instanties ook als 'natuurlijk' wordt ervaren. Gemeenten moeten zich bezinnen op hun eigen rol (interne regie) en op de wijze waarop andere partijen door de gemeente worden aangestuurd (externe regie).

Interne regie – Zorg dat de werkerreinen binnen de gemeente goed op elkaar zijn afgestemd: openbare orde en veiligheid, horecabeleid, vergunningen, evenementenbeleid, sport, jeugd, onderwijs, verkeersveiligheid, toerisme en economie. Op al deze terreinen moet één lijn worden getrokken als het gaat om alcoholgebruik onder jongeren.

Ook het eigen manifestatiebeleid moet kritisch onder de loep worden genomen. Een burgemeester die een jongerenevenement opent met een pilsje in de hand, geeft een verkeerd signaal af.

Externe regie – Maak aan alle betrokken organisaties en professionals duidelijk welke doelstellingen bereikt moeten worden en leg dit ook vast. Het is aan te raden hieraan ook een gezamenlijke resultaatverplichting te koppelen waarin is vastgelegd wat de partijen willen bereiken en wanneer dat gerealiseerd moet zijn. Daarnaast kan er per deelnemende organisatie een resultaatverplichting worden vastgesteld. Dit geeft meer duidelijkheid dan een inspanningsverplichting en zal meer vruchten afwerpen. Ook wat betreft sturing op samenwerking en afstemming tussen partijen kunnen gemeenten nog een slag maken.

Zorg dat er een overlegvorm is waarin gemeente en alle betrokkenen elkaar treffen (professionals en verstrekkers) en waar men zaken kan veranderen, bijvoorbeeld rondom een Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) of een andere (zorg)structuur.

Betrek de jongeren zelf én hun ouders bij de aanpak

Schakel de eerst betrokkenen in bij de aanpak van alcoholgebruik onder jongeren: jongeren zelf en hun ouders.

Jongeren – Ga met jongeren in gesprek over hun alcoholgebruik. Jongeren kunnen informatie verschaffen over dat gebruik, maar zij kunnen ook een belangrijke bijdrage leveren bij het zoeken naar oplossingen voor het probleem. Gebruik het materiaal dat er al ligt. Werk samen met professionals van scholen of sportclubs die makkelijk toegang tot jongeren hebben.

Suggesties om jongeren te betrekken

- In een van de onderzochte gemeenten zijn jongeren uitgebreid betrokken bij het opstellen van een convenant over veilig uitgaan in de stad.
- Vraag jongeren als ambassadeur op te treden en bij activiteiten een gezamenlijk afgesproken boodschap uit te dragen. Ook jeugdtrainers van een sportvereniging kunnen deze ambassadeursfunctie vervullen.
- Koppel alcoholbeleid aan (profiel)werkstukken of opdrachten zoals het opzetten van een website. Geef jongeren ruimte hun kant van het verhaal te vertellen en laat hen zelf oplossingen aandragen.
- Maak gebruik van al bestaande platforms om jongeren te bereiken, zoals jongerenorganisaties of de lokale jeugdafdeling van een politieke partij.

Ouders – Hoe meer regels ouders hanteren, hoe minder glazen alcohol jongeren drinken. Ouders kunnen dus een belangrijke rol spelen in het terugdringen van alcoholgebruik. Maar hoewel alle partijen het belang van betrokkenheid van ouders inzien, blijken zij moeilijk bereikbaar. Dat bleek in de onderzochte gemeenten, maar ouders vinden het zelf ook. Het is zaak hier niet in te berusten.

Een goed moment om ouders aan te spreken is als er duidelijke signalen zijn dat een kind drinkt. Zijn die signalen er niet, dan bieden school en sportvereniging mogelijkheden ouders te bereiken. Het is zaak ouders niet alleen informatie te geven, maar hun ook ondersteuning te bieden. Dat kan bijvoorbeeld door het CJG in te schakelen. Het CJG kan met ouders discussiëren over gedragsregels, maar ook over hun eigen drankgebruik. Het CJG kan ook ondersteunen als het gaat om het handhaven van de gedragsregels door ouders.

Suggesties om ouders te betrekken

- Het Trimbos-instituut ontwikkelde het programma PAS (Preventie Alcoholgebruik Scholieren) voor scholieren in de eerste drie jaar van het voortgezet onderwijs en hun ouders. Uit onderzoek naar PAS bleek dat uitstellen van de startleeftijd van alcoholgebruik alleen lukt als zowel ouders als jongeren betrokken worden. Jongeren moeten ervan overtuigd zijn dat alcohol slecht voor hen is en ze moeten weten hoe ze 'nee' kunnen zeggen. Dat kunnen ze alleen als ze daarbij gesteund worden door ouders die regels stellen.
- Scholen, kerken of (sport)verenigingen kunnen een rol spelen in het bereiken van ouders en jongeren. Bijvoorbeeld binnen het kerkelijk jeugdwerk kan hierover voorlichting worden gegeven. Ook scholen kunnen ouders bereiken via algemene voorlichtingsavonden over middelengebruik, maar ook op andere momenten wanneer ouders op school zijn is het mogelijk om aandacht te besteden aan de negatieve gevolgen van alcoholgebruik onder jongeren. Verder kunnen scholen door een uitgewerkt alcoholbeleid richting de ouders aangeven waarvoor ze staan.
- Ouders raken meer betrokken wanneer ze kennismaken met plekken waar hun kinderen gaan stappen. In Brabant zijn hiervan verschillende voorbeelden te vinden binnen het project 'Laat je niet flessen!'.

Aandachtspunten voor de landelijke overheid

Zowel vanuit het oogpunt van de gezondheid van jongeren als vanuit het oogpunt van de bestrijding van overlast en schade zet de overheid zich in om het alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen. In de afgelopen jaren heeft de landelijke overheid hiervoor wet- en regelgeving aangepast en beleid ontwikkeld. Met de wijziging van de Drank- en Horecawet is een goede stap gezet om op gemeentelijk niveau het drankgebruik onder jongeren verder aan te pakken en de naleving van de regels uit de Drank- en Horecawet effectiever te handhaven. Ook in de landelijke nota gezondheidsbeleid *Gezondheid dichtbij* geeft het kabinet aan in te zetten op het terugdringen van riskant en problematisch alcoholgebruik onder jongeren. Het kabinet wil jongeren actief ondersteunen in het ontwikkelen van een gezonde leefstijl, hen weerbaarder maken en inzetten op het vroegtijdig signaleren van schadelijk alcoholgebruik. ITJ vraagt de minister en staatssecretaris van VWS om dit beleidsvoornemen verder uit te werken en concreet aan te geven op welke wijze de leefstijlgerichte aanpak en de stimuleringsmaatregelen vanuit de overheid vorm krijgen.

Verder vraagt ITJ aandacht voor het ontwikkelen van beleid omtrent alcoholreclame en -sponsoring. Meerdere respondenten in het onderzoek gaven aan dat jongeren niet alleen worden geconfronteerd met deze reclame en sponsoring bij (grote) sport- en muziekevenementen en op TV, maar dat er ook veel gadgets en promotiemateriaal over alcohol wordt afgestemd op jongeren. Naast het weerbaar maken van jongeren is het ook nodig om daar waar veel jongeren sporten, uitgaan of evenementen bezoeken, hen te beschermen tegen alcoholreclame en -sponsoring. Meerdere studies laten immers zien dat deze reclame en sponsoring invloed heeft op het drinkgedrag van jongeren. VWS kan in samenhang met andere ministeries zoals EL&I en VenJ aanvullend beleid en maatregelen op dit terrein ontwikkelen, om hiermee een bijdrage te leveren aan het terugdringen van het alcoholgebruik onder jongeren.

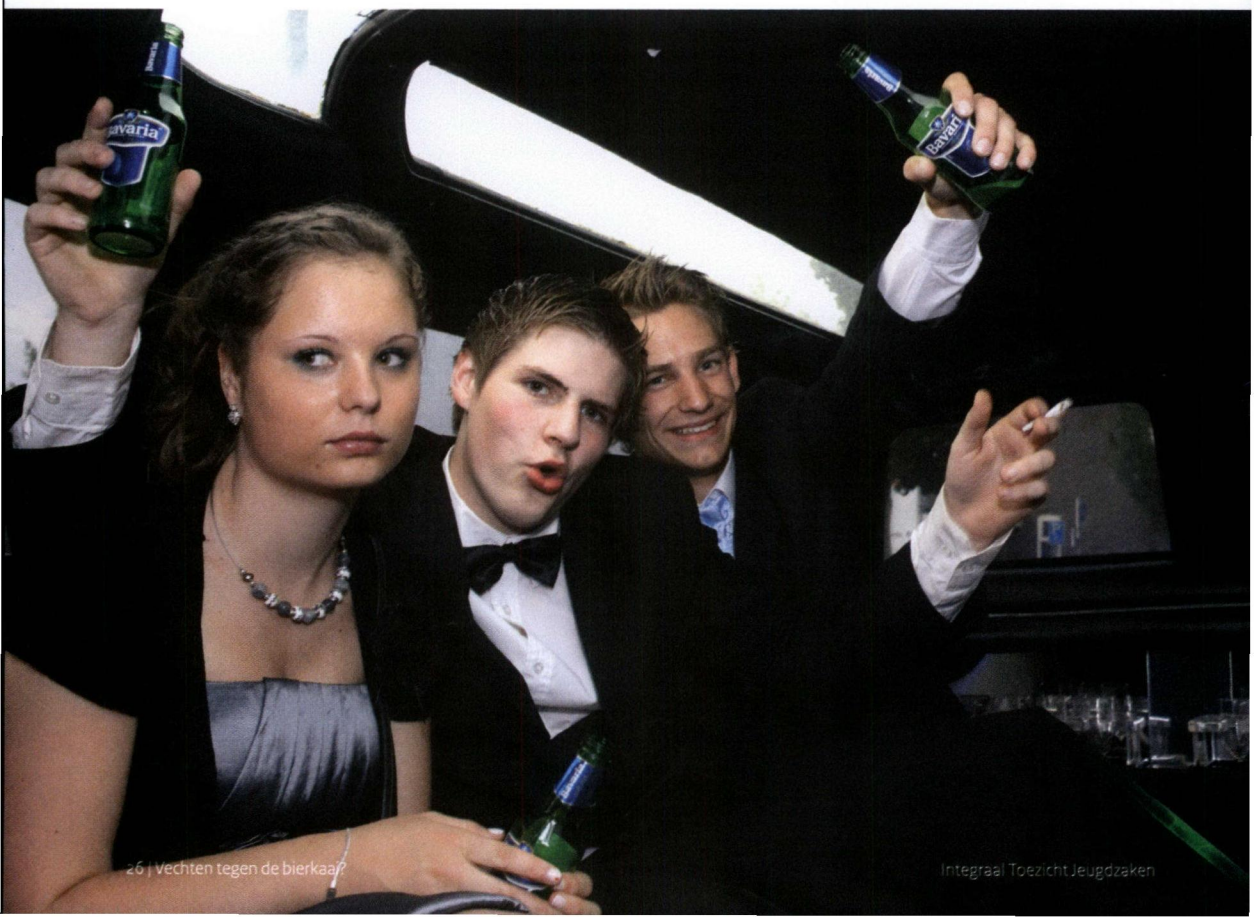
Als laatste vraagt ITJ aandacht voor nog een onderwerp dat niet op lokaal niveau geregeld kan worden: het verhogen van de leeftijdsgrens voor alcoholverkoop naar 18 jaar. Onderzoeken laten zien dat het verhogen van de minimumleeftijd om alcohol te kopen leidt tot een afname in het alcoholgebruik onder jongeren.¹⁴ De verhoging van de leeftijdsgrens is een effectieve maatregel om juist het alcoholgebruik van de grote groep regelmatige (binge)drinkers tussen de 15 en 18 terug te dringen. Deze maatregel kan ook rekenen op een groot draagvlak in de maatschappij. Het NIPO-onderzoek van mei 2007 laat zien dat 76 procent van de Nederlandse bevolking en 71 procent van de jongeren tussen de leeftijd van 16 en 19 jaar vóór een verkoopverbod van alcohol onder de 18 jaar is.¹⁵ Ook in het door ITJ uitgevoerde onderzoek in de vier gemeenten gaven meerdere respondenten aan achter deze maatregel te staan. ITJ is van mening dat het doorvoeren van deze maatregel een effectieve bijdrage levert aan het terugdringen van het alcoholgebruik onder jongeren.

¹⁴ T.F. Babor, *Alcohol: No Ordinary Commodity: A summary of the book*. Addiction, 2003; zie nationaal Kompas volksgezondheid (www.nationaalkompas.nl/preventie).

¹⁵ DPC & TNS NIPO, *Eindrapportage campagne 'Alcohol en opvoeding'*. Den Haag: DPC 2007.

Tot slot

Voorafgaand aan het ITJ-onderzoek hebben de betrokken gemeenten aangegeven aan de slag te gaan met de aanbevelingen van ITJ. ITJ heeft de gemeenten gevraagd samen met betrokken organisaties, ouders en jongeren deze aanbevelingen te concretiseren en uit te voeren. ITJ zal de komende twee jaar de aanpak van het alcoholgebruik onder jongeren in de vier gemeenten volgen.

Meer informatie

Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ) is een samenwerkingsverband van vijf rijksinspecties die toezicht houden op organisaties voor jongeren. Bij ITJ staat het belang van het kind centraal. ITJ richt zich in haar onderzoek op problemen van en door jongeren.

De vijf inspecties die binnen ITJ samenwerken zijn:

- Inspectie Jeugdzorg
- Inspectie voor de Gezondheidszorg
- Inspectie van het Onderwijs
- Inspectie Openbare Orde en Veiligheid
- Inspectie Werk en Inkomen

Dit overall-rapport is te downloaden van onze website, net als de rapporten die verslag doen van de onderzoeken in de afzonderlijke gemeenten. De rapporten kunt u eveneens bestellen door contact op te nemen met Integraal Toezicht Jeugdzaken.

info@jeugdinspecties.nl
www.jeugdinspecties.nl

Postbus 19201
3501 DE Utrecht
030 230 52 88

Meer informatie
Integraal Toezicht Jeugdzaken

Postadres
Integraal Toezicht Jeugdzaken
Postbus 19201
3501 DE Utrecht

info@jeugdinspecties.nl
www.jeugdinspecties.nl